

Baltijas Semkopis.

Mafā: par gadu 2 r. v. pušg. 1 r. 10 l. v. 3 mehn. 60 l. ar peesuhrišanu par vafu 2 r. 60 l., 1 r. 40 l., 90 l.; Jelgavā ar peesuhrišanu 2 r. 30 l. par gadu. — Apstiešchanaš weetas: Jelgavā: pee redakcijas, Vitas l. gr. bodē, Klein l. pretsuhb.; Rīgā: Kaptein l. gr. bodē, leelā Kaleju-celā, Nr. 4. G. Rindmana l. bodē, Peterb. pretsuhpīstebā, Kalku-celā Nr. 18 fenalā brablu Dufš, tagad Viesis l. gr. bodē, Kalku-celā; un Vagan l. grabm. bodē pee Schahwahrtem Nr. 59; Pauslā: pee aptekera Görde l.; Ruldīgā: Vee-

2. gada-gabhjums.

borna wabiu grabm. bodē un pee teefas-ky. Schepšy l.; Talsdā: pee Simsen l.; Dabbelē: pee kormana Dawidowšy l.; Zehjā: (Wenden) pee Blabmsch l.; Walmcerā: Tey l. grabmatu bodē; Walfā: Rudolf l. gr. bodē; Rubjē: Altschua l. gr. bodē; Leepajā: Kalm. grabm. bodē; Piltē: pee wifšebā weatā S. Schulh Wepšusē pee Inspektora Bogel. Studinājums, 6 lap. par rindinu, war nodot wīzās schinis weetas. Redakcijas adreite: „Balt. Semkopja redakcijai Jelgavā.“ (Katolu celā, Nr. 2.)

№ 7.

Jelgavā, Beektdēnā, 20. Februari.

1876.

Rahditais: Wez-Sahtes semkopības skola. Atbilde. Skolas siņas. Siņas. Ewingula wehstules wežam Brenzim. Društīnās. Par siņu un eewehrošchānu. Studinājumi.

Lauksaimniecība.

Wez-Sahtes semkopības skola.

Ši daschad ahm Kursemes pusehm es esmu pehdejā laikā dabujis wehstules, kurās mani luhdīa, plaschas siņas pahr Wez-Sahtes skolas buhšchānāhm pasneegt. Kad man laika truhkst, us ik katru no schim wehstulehm femiškhi atbildet, tad scho pasirošchanaš zelu turu par to labako, jau tadeht ka esmu pahrleezinats, ka muhsu semkopības skolas pastahweschana un darbochānāhs arween wehl wispahrigi nau pasihstama. Pehz nelaiķa Ggidius Sokolowiczja dibinaschanaš Wez-Sahtes semkopības skola, tika Jurgōs 1867 ar 10 skoleneem atklahta. Schi skola zenschāhs diwlahrtigu noluhku panahkt:

- 1) Jaunus wihreeschus, kas semkopību grib mahzitees, zaur gruntigu praktisku un teoretisku mahzību sagatawot preeksch winu turpmahāhs dšihwes-kahrtas, un winus lihds ar to pee darba, kahrtibas, ustizibas, labeem tikumeem un peeklahjigas istureschānāhs, ar ihseem wahrdeem, pee wisfahm tahm tiksibahm peeradinat, kahdas jaunam semkopim nedrihkt truhkt, kad winsch laimigu nahkotni grib panahkt;
- 2) Samus skolēnus ari wispahrigās sinamibās til tahlu ismahzit, ka wini tahs sinaschānāhs eemantojuschī, kuras wajadsigas, ka pehz jauna kara-deenesta likuma til trihs gadij shahwoschā; kara-pullā jadeen.

Kamehr skola atklahta ir drihs jau 9 gadi pahrgahjuschi, kurā laikā wina apmekleta no 103 skoleneem, tai wezumā no 17 lihds 30 gadeem, no kureem jau 80 audsektu skolu pehz nolikta eškama atstahja un proti 4 ar wislabako leezību № I. A. t. i. wislabaki, 14 ar № I. B. koti labi, 30 ar № II. A. labi, 18 ar № II. B. puslihds labi, un 14 ar № III nepilnigi.

Gandrihs wif tee audsekti, kas israhdijahs par derigeem, zaur skolas aistrunu ir par muischas usraugeem leelakās muischās weetu atraduschī, un dasch labš no wineem ir jau augstakā weetā, par muischas kungu tizis, ihpaschi tee, kas sawu weetu nau daudreis mainijuschī. Daudsreisiga weetas mainischana ir leela waina, zaur ko daudš jaunu semkopju neteel us preekschu; wineem arween atkal no jauna ja-eesahkt, un pee tam ar ik katru gadu wairak pasaudē ustizību.

Til koti maš no skolas audsektneem ir lihds schim sawu tehruw faimneežibā atpakal atgahjuschi, kas jo wairak noschellojams, jo ihpaschi schis punkts ir, kuru nelaiķa Sokolowicz pee skolas dibinaschānāhs wiswairak eewehrojis; jo sawā testamentē winsch saka:

„Gandrihs 56 gadus Kursemē dšihwojuscham, schi seme ir par manu tehwiu palikuse. No mihlestibas us winu un ihpaschi to lauka-un femes-strahdneeku eekustinats, kas

fawa waiga fweedrōs mums wifseem deenischku maiji peegahdā, un muhsu labklahschānu nogruntē, un pahrleezinats, ka wisleelakā labdarischāna, kuru winam war parahdit, pastahw eeksch tam, ka til daudš, zil eespehjams, pee wina gara un firds isglibtoschānāhs, kā ari labakā faimneežibas-darbībā peepalihds, un zaur to nabadsibas leelo awotu aishahsch, es atwehlu semkopības skolas dibinaschānāhs deht manu mantibu un t. pr.“

Ir noschellojams, ka schi kreetnā zilweku draugu wehleschānāhs, zaur sawu dibinaschānu pee maso faimneežibu kahrtigas darbības peepalihdset, lihds schai deenai newareja peepilditees, tapehz ka gandrihs wif audsekti, kas scho skolu lihds schim apmekleja, jaunakee dehti bija, kuri tehwa faimneežibā newareja palikt, kad wezakeem dehleem, ka lai no lošeschānāhs buhtu atfwabinati, lihds schim bija mahjā japaleek.

Kad nu tagad wispahrigs kara-deenests ir eewests, tad schi buhšchāna warbuht labaki pahrwehrtisees, ka schi skola drihs ari faimneeku wezakos deklus, turpmakos mahju mantineekus, pee saweem skoleneem warehs peeskaitit.

Mehs tagad jau dšihwojam laikā, kur darba-makša par wifseem semkopības raschojumeem jau til augsti nahkuse, ka pee wیدهjeem aungleem, kas wehl preeksch 20 gadeem atmeta patežigu wininu, semkopim schodeen til labi kā nekas neatleek, un ir ar droschibu eepreeksch redsams, ka mehš laikam preti ejam, kur darba-alga wehl daudš dahrgaka paleek, un tapehz mums ari daudš wairak auglu wajaga raschot. Darba-spehžigs saprah-tigs semkopis sapratihš ari tad ar wininu strahdat, bet nespehžigais un kas neta nau peedshwojis, netiks us preekschu.

Zitās semēs, kurās wairak eedshwotaju, tur schis laiks jau atnahzis; tur meklē gandrihs ik katrs jauns semkopis to winam peesolitu brijwestibu isleetot kahdā semkopības skolā mahzidamees, ka waretu wehlaki leelakas darba-spehka pagehreschānāhs kā sapratigs semkopis ijpildit. Muhsu firnigakā wehleschānāhs ir, ka schis ari schē drihs nahkdams laiks muhsu jaunos faimneekus ne-atrastu nesagatawotus, un ka nelaiķa Sokolowiczja wehleschānāhs, zaur sawu dibinaschānu wiswairak pee Kursemes faimneeku labklahschānāhs peepalihdset, ar ik katru gadu wairak peepilditos!

Wez-Sahtes skola ir schimbrihscham preeksch kahdeem 30 skoleneem ectaisita.

Mahzibas-kursus teek diwōs gaddōs pabeigts, un til kahdōs ihpaschōs gadijumōs tas preeksch kahdeem jauneem skoleneem us trihs gadeem pagarinats. Scho mahzibas laiku ihfaki eegrosit ir pee tahm daudš mahzibas-leetahm pawisam ne-eespehjams, un kad ihpaschi schi buhšchāna no dascha laba semkopja teek smahdeta, tad lai apdomā, ka wissemakam amatneekam 3 lihds 4 gadi, kopmanam wiswairak 5 gadi kā mahzeklam jakalpo, un ka semkopības amats, ja tam buhs wininu atnest, ir weens no teem wisgruhtakeem, tapehz ka muhsu darba-lauks ir leelā plaschā daba, kuras warenos spehkus mums kahrtigi isleetot, bet daudskahrt ari kahrtigi pahrwaret wajaga saprast, kad muhsu darbam buhs sekmgam buht.

Mahzibas-leetas ir schahdas:

Semischki semkopibas mahzibas: 1) semkopibas-mahziba ar darbibas-mahzibu; 2) wispahriga un sewischka stahdu-audsinaschana mahziba; 3) wispahriga lopu-audsinaschana, sewischki lopu kopschana; 4) lopu-ahrsteschana grunts-mahziba; 5) kemijas grunts-mahziba, semkopibas kemija (Agrikulturchemie); 6) semkopibas grahamu-weschana.

Wispahrigas finamibu mahzibas:

1) Wahzu waloda; 2) Kreemu waloda; 3) fadsihwē waja-dsiga rehlinaschana; 4) geografija; 5) fiska; 6) geometrija ar praktisku mahzibu lauka; 7) dabas-mahziba.

Teoretiska mahziba noteek wasaras pusgada no rihta preelisch pulst. 8; seemas pusgada no rihta preelisch pulst. 8; un wakara pehz pulst. 4; wasara wajaga praktiskai, seema teoretiskai mahzibai preelischroku dot. Semkopibas skolas swarigakais usdewums tal arween pastahw eelisch skolenu praktiskos ismahzischanas, lihds ar wina usmudinaschana un peeradinaschana pee darboschanas, lahrtibas, ustizibas, la ari eelisch wisu wina labu dabas ihpaschibu isglihtoschana un attihstischana. Bes schihm tiklibahm ir semkopis fadsihwē nederigs, ari kad winam wislabatahs finamibas buhtu. Skolai bija audselni, kas gara loti apdahwinati, teoretisku mahzibu weegli saprata, un vehdigi ekfama loti labi pastahweja, bet fadsihwē tee israhdiyahs par nederigeem, tapehz la wini sawas finamibas neprata isleetot; kamehr turpretim ziti loti mas apdahwinati jauneki, kureem mahzischanahs loti gruhiti nahyahs, un kas mahziba teem ziteem newareja lihds tikt, wehlaki palita par ihsti weikleem praktiskeem semkopjeem.

Behz scheem peedsihwojumeem schi skola pee jaunu skolenu usnemschanahs uf wina leelaku jeb masaku preelischmahzibu lihds schim nau nekahda wisai leela swara likuse; bet tam tal no schi laika rehlinot wajadschahs notikt, ihpaschi pee gluschi jaunu skolenu peenemschanahs, kas stahw wezumā apalsch 20 gadeem, kad wini Bez-Sahtes skola bes semkopibas amata ismahzischanahs, wehl tahs finamibas grib eemantot, kas kara deenestu pahhsina uf 3 gadeem.

Nofazijumi pahr jaunu skolenu usnemschanahs schini skola ir tahdi:

- 1) Wezums ne apalsch 17 gadu, un meesiga weseliba, tik dauds zil wina wajadsiga, la waretu pee praktiskeem darbeem peedalitees.
- 2) Skolas mahziba, la to kreetna pagasta-skola eespehj pafneegt, pee tam Wahzu walodas sinaschana, zil tahs wajadsigs pee rakstu un runas pilnigas sapraschanahs.
- 3) Behz skolas dibinataja testamentes wajaga winahs skole-neem ewangeliskas tijibas buht.
- 4) No katra skolena il gadus 50 rubli pahrtikas naudas maksajami, tadeht tad pa wisu diwu gadu mahzibas laiku 100 rublu, un proti pusgada maksaschanahs no 25 rubl. uf wisu wihsi il katra gada 23. April un 23. Oktoberi.

Audselni dabon topa dsihwofli, siltumu, gaismu, un pa-ehdinaschana, la to prasta lauku fainneeziba spehj sneegt. Bes ta brijhu weschas masgaschana, rolas seepes, un pee pahreedameem slimibas gadijumeem ahrstes kopschana un sahles. Skola dod gulas weet. Skoleneem ja-atwed lihds: matrazis jeb gultas-mais, dehis, kizens, gultas wescha, dweeki, nasis, gafele, karote un aisslehdsama kaste preelisch sawu leetu usglabaschanahs. Bes tam mahzitaja apleezinaschana pahr eeswehtischana, baku-poteschanahs leeziba, pase, un leeziba, la winsch sawa pagasta familiju-liste eerakstis.

Il katra gada ihsi preelisch Turgeem teel pahrbaudischana notureta, un pehz tahs dabon skolu atstahdamee audselni leezibas pahr tikumigu usweschanahs, uszihhibu un weiklibu.

Teem, kas labi usweduschees un praktiski derigi israhdiyahs, ja to wehlejahs, skola zenschahs weetu apghdat un tahda wihse pirmo darba lauku atklat.

Pahr skolas fainneezibas buhschanahm tiks turpmal pasinat.

Bez-Sahte,
pee Zukuma.

Sintenis,
direktors.

Wispahriga data.

Attbilde.

Baltijas Semkopja pagahjuscha gada 34. numurs saweem lafitajeem sinas dewis par Latweeschu draugu beedribas 10. un 11. Dezemberi Jelgawa noturetu gada sapulzi un tur ari peeminejis to runu, lo schai sapulze la Widsemes direktors esmu turrejis, bet to darijis uf tahdu wihsi, la man ar lahdeem wahrdeem uf to ja-atbild. Baltijas Semkopim atbildeht mani ari wehl skubina schi gada 2. numurs, kas nupat manas rolas nahzis.

Wisupapreelisch man jafaka, la tas nemas naw bijis ne mans usdewums, ne mans nodoms sawa runa pilnigu, wisupfigu kritiku jeb apspreeschana dot par wisahm tahm no manis minetahm grahamatahm. Ja to buhtu gribejis dariht, tad warbuht lihds wehlam wakaram runajot wehl nebuhtu tijis pee gala. Ne-weenu azumirski ne-esmu drihtstejis aismirst, la muhsu beedribas lozekli ne tik manas runas deht ween bija sanakluschki, bet la mums wehl dauds ziti darbi bija preelisch. To muhsu beedribas lozekli ari wisi sin un ne-eespehjamahs leetas no saweem direktoreem nekad naw pagehrejuschki.

Par „Pasauli un Dabu“ tikai esmu sazijis, la tagad wehl nespehju ar pilnigu droshibu spreest par winahs ihsteneem zenteneem, tas ir par winahs pehdigo gala mehrki, zaur lo ta no ziteem Latweeschu laika raksteem grib isshkirtees, bet la winahs papihrs labs, druka laba, waloda wispahri skaidra, lai gan lahdos gabalds, kas naw no pascha zeeniga isdeweja, ari walodas miselli atrodahs. To ne-esmu sazijis, la wisi raksti, kas naw no isdeweja pascha, walodas pehz nekahda wihse naw flawejami. Par drukas wainahm nemas ne-esmu runajis.

„Darbu“ ar preeku esmu apswiezinajis la pirmo Latweeschu semkopibas laika rakstu, kas pee gaismas nahzis. Tas naw teefa, la wina tadeht esmu usflawejis, la wina wahrds ir „Darbs“. Mani wahrdi ir bijuschki schee: „Darbs pelna pilnigi sawu wahrdu: ne masa darba behrns buhdams tas skubina Latweeschu tautu uf darbu, it ihpaschi tai lauka, kur Latweeschki no wezu wezeem laiskeem ar jo leelu uszihhibu strahdajuschki“ u. t. pr. Par Darba waloda ihpaschi runaht nemas nebiju gribejis. Sawas runas noraksta par to neweenu wahrdu neatronu. Zil atminos, tad esmu sazijis, la „Darbs“ nehmees pirmoreis par daschahm grubtahm dabas mahzibahm skaidri un saprotami Latwiski runaht. Ja scheem wahrdeem leelaks swars peeliktis, neka to biju nodomajis, tad tas man schehl. Ar to nemas ne-esmu ne gribejis, ne warrejis usteikt un aisstahweht wifus tos jaunos wahrds, kas Darba atronami. To nekad ne-esmu sazijis, la wisi tee jaunee un sweschee wahrdi, kas Darba leetati, peeder pee skaidras Latweeschu walodas. Bet nu prasu, la gan Darbs, runajot par kemiju, fisku un t. pr., buhtu pawisam warejis islikt bes tahdeem jauneeem un swescheem wahrdeem? Waj tad Baltijas Semkopis to, lo winsch Seetinsonu Zahnim atkaj, Darbam grib aisleeht? Waj tahdi rakstneeki, kas nehmuschees pirmo reis sawas tautas waloda par tahdahm leetahm runaht, par kurahm wehl ziti rakstneeki schini waloda naw runajuschki, naw pelnijuschki no sawas tautas leelu pateizibu? Teescham ir tad, kad tas pirmais mehginajums wehl wisai pilnigi nebuhtu isdewees, tahdi rakstneeki pelnijuschki pateizibu.

Zahlak wehl Darbu pret Baltijas Semkopi aisstahweht naw mans amats un usdewums. Es zeru, la Darbs pats spehs fewi aisstahweht.

Bet tof wehl man të Darbs japeemin. Kapēh Baltijas Semkopiš to fewiſchli peeſihmē, ka eš Latweeſchu draugu beedribas gada ſapulzē „leelu kopu Darba“ eſot uſližis uſ galdu un to nepeemin, ka eš to paſchu ar wiſahm grahmatahm eſmu darijis, ko ſawā runā eſmu peeminejis? Waj tad ir pat tašs no manis ſmahdetas grahmatas naw bijuſchas uſ galda uſliktas?

Baltijas Semkopiš rakſta iſgahjuſcha gada 34. numurā: „Turpreti Auning k., pahr Wiſemes grahmatahm ſpreedamš, ſijaja jo dubſhigi. Pee graudeem peedereja wiſas tašs grahmatas, ko mahzitaji ſarakſtijuſchi, pee pelawahm gandrihš wiſas žitas un t. pr., un taħlak ſchi gada 2. numurā: „Bet kad mehš pee logikas reiſ eſam, tad ari palikſim pee tašs un ſažiſim atkal tā: A. k. runaja pahr grahmatahm: žitas tiſa pee graudeem, žitas pee pelawahm peeſkaititas. Wiſas tašs, ko mahzitaji ſarakſtijuſchi, A. k. peeſkaitija pee graudeem. Tahdeht: pee graudeem peedereja wiſas tašs, ko mahzitaji ſarakſtijuſchi.“ Teeſcham ikweens Baltijas Semkopiš laſitajs, kaſ tiſai žaur Baltijas Semkopi par manu runu ſinas dabuſis, brihnidamees brihniſees, ka „kaħds Wiſemes mahzitajs,“ ko Latweeſchu draugu beedriba par ſawu direktoru bija žehluſi, tiſ eħrmoti warejis ſpreest par Latweeſchu grahmatahm, ſawu amata beedru grahmatas iſteikdamš par ſkaidreem graudeem un gandrihš wiſas žitas ſweeſdamš pee pelawahm. Un waj tad neweens no teem ſapulzinateem Latweeſchu draugu beedribas ložekleem, kuru ſtarpā augſti mahziti wihri no wiſahm kaħrtahm bijuſchi, naw žehlees un beedribas godu aiſſtahwejis pret taħdu aplamu Latweeſchu grahmatu apſpreeſchanu? Bet waj tad teeſcham tā eſmu ſpreediš? Waj tad pawiſam par Latweeſchu grahmatahm ſpreedamš eſmu turejees pee ſchišs druſzin beħniſchligas grahmatu eedaliſchanas, kaſ tiſai paſiħi diwas grahmatu ſchħiras, proti graudus un pelawas.

Žil atminos, tad wiſā ſawā garā runā toš wahrduš „graudi un pelawas“ nemaš ne-eſmu uſ ſawahm luhpahm nehmiš. Scho eedaliſchanu tiſai tad buħtu warejis leetaht, kad buħtu gribejis runaht tiſai par taħm wiſu labakahm un wiſu ſliktakahm grahmatahm, bet man bija žarunā un jaſpreeſch par wiſahm iſgahjuſchā gadā Wiſemē pee gaiſmas nahkuſchahm grahmatahm. Ar taħdu eedaliſchanu nebuħtu warejis iſtiht, jo ko tad buħtu eeſahzis ar taħm grahmatahm, kaſ naw tihri graudi, ne tihras pelawas? Bet kad ari tiſai par ſchiħm abahm grahmatu ſchħirahm ween buħtu runajis, tā kā Baltijas Semkopiš to leek uſ manahm luhpahm, tad tomeħr tašs nebuħtu teeſa, ka eš wiſas tašs no mahzitajeem ſarakſtitas grahmatas pee taħm wiſu labakahm eſmu peeſkaitijis un gandrihš wiſas žitas beħ taħm fewiſchli minetahm pee taħm wiſu ſliktakahm.

Taš gan ir teeſa, ka eš fewiſchli eſmu warejis uſteikt Groona mahzitaja „Wafazinas“ un Schroedera mahzitaja „Behrnu Draugu“. Bet waj tad pee ta žitadi no manis loti uſteikta „Behrnu Drauga“ ari ne-eſmu ſmahdejis, ko tureju par ſmahdejamu, proti to ne wiſai pilnigo ortograſiju?

Par Waltera mahzitaja kaħkiſmu tiſai eſmu ſažijis, ka wiſch peebeedrojahš pee teem iſgahjuſchōšs gadōš no teem mahzitajeem Schilling, Gruner, Meyer un Brandt iſdoteem kaħkiſmeem, tā kā ſchiš Latweeſchu rakſtneežibas laukš tagad pilnigi apkoptš. Žil atminos, tad no taħm žitaħm mahzitaju grahmatahm tiſai to wirſrakſtu eſmu iſlaſijis un wairaf neweenu ne uſteikſchanas ne ſmahdeſchanas wahrdu ne-eſmu peełizis ſlaht. Tahlak naw teeſa, ka tiſai tašs Baltijas Semkopi minetas grahmatas eſmu uſteizis. Žil atminos, tad wehl eſmu fewiſchli uſteizis Žimſeš Dſeeſmu rotas I un II datu, kaš otrureiſ driketu, un Platscha „Behreš un ſelta graudinus.“ Taš naw teeſa, ka wiſas žitas grahmatas, kuru wirſrakſtus tiſai eſmu iſlaſijis beħ ſmahdeſchanas un beħ uſteikſchanas, tadeht ka winuš fewiſchli ne-eſmu uſteizis, jau eſmu ſweediš pee pelawahm. Man nebija tiſ daudš laika, ka par iſkatru grahmatu buħtu warejis dot kritiku, žitadi ari par daſchu no ſchiħm žitaħm ne fewiſchli uſteiktaħm grahmatahm daſchu labu wahrdu buħtu warejis ſažiht. Turu par wajadſigu to ſchē apleezinaht.

Ko eſmu turejis par ſmahdejamu, to ari eſmu ſmahdejis, kaut ari atkal ne tā, kā Baltijas Semkopiš rakſta. Tā par Mehlon lungu, kad wina iſgahjuſchā gadā iſnahkuſchu grahmatu wirſrakſtus biju iſlaſijis, tiſai ſawu noſcheloſchanu eſmu iſteizis, ka ſchiš rakſtneekš, kam tiſ labas dahwanas, patš wairaf neſawaldahš ſawōš rakſtōš. Par Baumana lunga kompoſiziju muſikas weħrtibu neweenu wahrdu ne-eſmu runajis. Tiſai eſmu iſlaſijis ſapulzeš preekſchā iſ Auſtras to 29 numuru, kam taš wirſrakſtiš: Bijatnē, Tagatnē un Nahlotnē, kur wahrdi un muſika no Baumana lunga paſcha un kur tai treſchā pereſchā par Latweeſchu nahlotni tee gala wahrdi ſkan: „Mums Pramiſchans Deewš un gan.“ Scho dſeeſmu iſlaſijis ſažiju: „Ja eš Baumana lunga rihtigi ſaprotu, tad peħz wina domahm kaħrai tautai wajaga ka ſawas ihpaſchas walodas un t. pr., tā ari ſawa ihpaſcha Deewa, un Pramiſchans nu buħſchot nahkoſchōšs laiķōšs Latweeſcheem taš tautas Deewš. Ja to dſeeſmineeku buħtu aplam ſapratieš, tad taš buħtu leekš preekš.“ Ar ſcheem peħdigeem wahrdeem gribeju ſažiht, ka taš man buħtu par leelu preeku ſinaht, ka Baumana lungam naw tiſ negudras domas, ka peħz tašs augſchā minetas dſeeſmas gala wahrdeem jaſpreeſch, kad ar ſcheem wahrdeem kaut kaħdas domas grib ſaweenot.

Ta ir mana atbilde. Ne peħz draudſibas, ne peħz eenaidibas, bet peħz pateeſibas eſmu gribejis ſpreest. Ja man kur buħtu miſejees, jo par nemaldigu neturos, tad, kā ſawu runu beigdams eſmu luhdišs, wehl tagad luhdſu, laj man laipnigi peedod. Ne partijas garā eſmu gribejis ſpreest, kad taš wahrds partijas gars tiſ daudš apſihmē kā ſchħeſchanas garu un netaiſnibas garu. Bet ja taš wahrds „partija“ tiſai apſihmē to lauſchu beedribu un draudſibu, kaš ſtaħw uſ weena un ta paſcha pamata, kaš apakſch weena un ta paſcha karoga žihnahš un peħz weena un ta paſcha gala meħrka dſenahš — tad neleedſoš, ka pee weenas ſinamas partijas peederu, proti pee tašs, kaš rakſta uſ ſawu karogu toš wahrduš: „Dodeet Deewam, kaš Deewam peeder, un Keiſeram, kaš Keiſeram peeder!“ Ja kaš grib apakſch Pramiſchana karoga žihnitees, tad to tam newaru aiſleegt. Bet tāpat ari neweens manim neaiſleegš Pramiſchanu tureht par ſapni un toš, kaš apakſch Pramiſchana karoga grib beedrotees un žihnitees par ſapnotajeem.

A. Auning.
Beſwatnē, 22. Janwari 1876.

Medaħzijas peeſihmeju mš. Auning kungs ſawu „Atbildi“ beigdams uſſaħl attaiſnotees, ka wiſch partijas garā neeſot gribejis ſpreest, un ka wiſch peederot pee weenas ſinamas partijas, uſ kuras karoga rakſtitiš: „Dodeet Deewam, kaš Deewam peeder, un Keiſeram, kaš Keiſeram peeder.“ Liħdš ſchim bijam pahrleezinati, ka wiſi kriſtigi žilweki un uſtižigi pawalſtneeki dod Deewam, kaš Deewa, un Keiſeram, kaš Keiſara; no A. k. dabonam ſinat, ka tiſ kaħda „ſinama partija“ to darot! Bet ja A. k. ar ſcho „partiju“ grib apſihmet wiſuſ kriſtiguſ žilwekuš un labuš pawalſtneekuš, tad jau mehš ar Auning mahzitaju deenam ſem weena un ta paſcha karoga, jo mehš wiſi laiķam eſam tāpat kriſtiti, kā A. mahzitajs un ne maſak uſtižigi pawalſtneeki, kā wiſch. Tomeħr ſchiš karogš it nebuht ne-aiſleediš pahr Pramiſchanu un Behrkunu tāpat ſpreest, kā mehš ſpreeſcham pahr Merkuru, Apolu, Amoru ec., un to darot nemaš wehl naw „žajihnahš apakſch Pramiſchana karoga;“ jeb waj Schiller's, kaš, kā ſinamš, ir „Greeku deewi“ („Die Götter Griechenlands“) riħmejis, peħz A. k. domahm warbuht žihnijahš apakſch ſcho deewu karoga? Jeb waj ſchee deewi ir maſak „ſapniš,“ ne kā „Pramiſchana“ deewš? Un waj wiſi tee, kaš pahr Romeeſchu un žitu tautu mitologiju rakſtijuſchi ir „ſapnotaji?“ — Žitadi ta leeta ſtaħw, kad A. k. grib peerahdit, ka wežeem Latweeſcheem „Pramiſchana“ nebija, un ka Baumana Kaħriſ ſchini ſinā ir maldiſees; bet taħdu peerahdiſchanu tomeħr nepaſpehtu wiš ar teem liħdſekleem jeb eerotſcheem iſdarit, kaħduš A. k. pret B. Kaħrta novelneem iſleeto; mehš ſalam novelneem, jo ka Baumana Kaħrliſ ſinami novelnai Latweeſchu literaturā un ihpaſchi kompoſizijas

finà ne no weena newar tilt faudeti, to laikam ari Auning kungs nepaspehs leegt.

Bahreedami us A. f. runu Latw. draugu beedribà un us wina „atbildi,“ mehš newitus teekam usmanigi dariti us wina attaisnoschanahš wihši. Wispirms kriht azis, kà A. f. tahdu leetu dehl attaisnojahš, kahdas winam no „Balt. Semkopja“ nemas nau pahrmestas, tà par peem. draudšibas, eenaidibas un partijasgara deht. Ja tas teefa, ka mute runà, no kam firšs pilna, tad mehš zaur scho pee leetas paschas pawisam nepeaderoschu attaisnoschanos gan teekam pamudinati, A. f. runu ar jo leelaku usmanibu eewehrot, ne kà lihds schim.

Ne masal kriht azis, ka A. f. sawà „atbildē“ til divàs weetas isfaka, ka nau teefa, ko „B. S.“ sinojis (schihš weetas tuhliit apluhkofim); wisur zitur winsch aibildinajahš fazidams: „es to negribeju un newareju darit, tas nebija mans ušdewums un nodoms, tas ari nestahw manas runas norakstà, bet ja tomehr tas tà un tà ir bijis, tad no firšs luhdsu peedoschanas.“ Sina-dami, ka mehš, maldigi zilweki, daudšreis to padaram, ko negribejam jeb newarejam dariht, un ka reis padarits darbs paleef padarits, kaut tas ari runas norakstà nestahw, — to sinadami mehš, no sawas pufes, Auning kungam no wifas firšs peedodam, eekam faule wehl nau noreetejufe.

Zitadi tas nu gan ir ar tahm pahrmeschanahm, ka mehš esot netaisnibu runajusch, un tē tad nu ir pee mums reisa, no A. f. peedoschanu isluhgtees, ka mehš tuhliit nebeidsam, bet wina pahrmeschanas jo tuwal apluhkojam.

Auning f. runu, zil ta us „Pasauli un Dabu“ šihmejahš, schi awise pate sawà 24. numurà 1875. g. nefs tà:

„Papihrs labs, druka laba, tašs rakstšs, kas no redaktora pascha rakstiti, deesgan skaidra waloda, bet ko ta lapa grib, to newar ihsti isprast.“ Turpat stahw rakstis: „Tad pahrgahja us „Darbu“ un teiza: „Darbs“ winsch sauzahš un ari ir darbs, ihšs, kreetns darbs, wisur kreetnas mahzibas, skaidrà Latweeschu walodà.“ — „Latw. awises,“ muhsu mihlā darba-beedrene, sawà 52. numurà raksta tà: „Latw. draugu beedribas sapulzē 10. Dez. Widsemes direktora kungs stary Widsemes rakstu darbeem ar ihpaschu pagodinashanu peemineja to semkopibas laikrakstu „Darbs“ — Redaktoris — — — pilda sawu „Darbu“ ar kreetneem raksteem un sneedš tos skaidrà Latw. walodà, kahda katrai nesamaitatai Latw. aufei ir patihkama dširdeht. Waram to wiseem eewehleht — — —.“

Jeram, ka ar schihm drukatahm peerahdischanahm peetiks A. f. pahrmeschanas atspehlot jeb isnihzinahht, un lai ar wina runas norakstà tà nestahwot rakstis, kà schē drukats un kà ari „Balt. Semkopis“ sinojis, tad tomehr tas muhs ne-aiklawehš domahht, kas no tam jadomà, ihpaschi kad wehl sinam, ka A. f. pahr „Darbu“ runajot nenolastja wis sawu farakstito runu, bet tos minetos wahrduš no galwas fazija.

Mehš nekad ne-esam leegusch, ka pahr kemiju bes swescheem wahrdeem newar rakstīt, til kà mehš ar leelako lasitaju datu esam isfazijusch un ir tagad pee tam paleekam, ka „besorganiskas“ un „originala“ kemijas deht, kam zitur weeta, laikrakstam, kas esot preeksch semneekem rakstis, newar nekahduš ihpaschus nopelnus ar „ihpaschu zeenishanu“ peeschkirt. Ahtraki jatiz, ka schij „ihpaschai zeenishanai“ ir zits zehlons. Us „Darba“ nopelneem ne-esam skaudigi; lai Deems winam palihds! Bet tas ir un paleef teefa, ka A. mahzitajs — kadeht? to nesinam — ari tos sweschos kemijas wahrduš no „skaidras“ Latw. walodas nau atschkhris, lai warbuht ari negribedams. — A. f. brihnahš, „kapehž „Balt. Semkopis“ to sewischki peeshimē, ka winsch Latw. draugu beedribà leelu kopu „Darba“ uslizis us galda.“ „Balt. Semkopis“ atkal brihnahš pahr A. f. brihnumeem. Kadeht tad to newar rakstīt, kas atklastà sapulzē noteel? „Balt. Semkopis“ preezajahš, ka wina amata-beedris no A. mahzitaja tà teel mihlets, tadeht winsch scho mihlestibu ihpaschi peeshimeja. Schi mihlestiba mums likahš loti eewehrojama, un wisu, kas eewehrojams, mehš pasakam ari saweem zeen. lasitajeem. Turpreti tas mums

nemas nelikahš eewehrojams buht, ka A. f. ari kahdas grahmatas us galda nolika; ar tahm tas gan tà noteel ik gadus, bet ne wis ar laikraksteem, kam pascheem eespehshana sewi isplatitees, zil tahlu til grib — „pa wisu tehwižu, pat pa wisu leelu walsti.“

Jo wairak wehl jabrihnahš pahr to, ka A. un B. mahzitajeem nepatihk, ka „Balt. Semk.“ sinojis: „tahš grahmatas, ko mahzitaji farakstijusch, peedereja pee graudeem.“ Waj tad tas naw teefa? Waj A. f. ir paspehjis peerahdit, ka tas otradi bija? Netizam wis. Bet kad mehš nu taisnibu runajusch un kad ar scho taisnibu it nekas launs nau isfazits, kas tad tur par nepatishchanahm! Lai paleef gods un flawa, kam tee peenahkahš, kahdas teesibas mums ir, kaut kuzam scho flawu masinat? No tahm pelawahm runajot A. f. tàpat neleekahš zitu ko usrahdijs, ne kà mehš fazijusch, jo ari pehž wina wahrdeem wifas no tahm zitahm grahmatahm pee pelawahm nau gahjuschas; un ari mehš esam kahdas pee wahrda peesaulusch, kas negahja pee pelawahm, un bes tahm wehl tahš no pelawahm isnehmusch, kas ir pahrak par „gandrih“ wifahm. Bes tam A. f. wehl isfaka, ka winsch pilnigu kritiku ne pahr weenu grahmatu nau dewis un ka, ja tas buhtu notizis, winsch wehl daschu labu buhtu warejis usteikt. Nu, tad to graudu buhtu bijis wairak, tad ari „Balt. Semkopis“ laikam buhtu zitadi sinojis, t. i. tà, kà ta leeta tad buhtu bijufe. Bet kà tad bes pilnigas kritikas pawisam kahdu rakstu war usflawet jeb nomahnet? Waj pee tam peeteel ar personigahm juhsmahm, bes leetiskas peerahdischanas? Ir tas atkalsir eewehrojams. — Pee wifahm zitahm buhschanahm A. f. „atbildē“ mehš neturam par wajjadšigu ko peeminet. A. f. reis fazija „schē es stahwu, zitadi es newaru!“ un mehš sakam: „schē mehš ar stahwam un ar zitadi newaram!“

Skolas nodala.

I. Wehsture jeb pasaules stahsti re. farakstijis W. Hartmanis.

(Turwinajums.)

Grahmatinai par glihtumu ir peelikts preekschgalà ari glihtš šihmejums, kuzà redsam — pehž sinamahš teikšmas — ganu Faustulu atrodam Romulu un Remu Tiberes upē eeksch wannas. Bet ar schehlumu jafaka, ka grahmatina naw ari bes ahrigeem sliktumeem, kuzi ir deesgan leeli, bet tomehr gan weegli nonehřschami. Pirmais sliktums ir tas, ka grahmatina ir dubujama til ween ne-eeseeta un ikkatriš, kas sin, kahds gruhtums ir skolotajeem tautas-skolās, radinahht skolās-behnus sawas grahmatas pareisi lopt un glabahht, tas ari apleezinahš, ka ne-eeseetas jeb broscheeretas grahmatas naw winàs nemas leetajamas. Un pat wifruhpiagam grahmatu kopejam newaretu pee til daudš zilashanas un nesashanas, kà tas tautas-skolneekam ir wajjadšigs, ilgi tahda grahmata glihta pastahweht. Ne-paeet ne pus seemas, kad tahda ne-eeseeta skolas grahmata ir jaw isjukufi, lapu stuhri atlihkuschi, pat lapas isputejuschas u. t. t. Pehdeja laikà ari zitas jaunahš skolu-grahmatas pa leelakai datai til ween ne-eeseetas mehds isdot. Warbuht ka isdeweji to dara tihschi ar noluhku, lai wairak eet bojā, un kad wairak ees bojā, tad wairak pirks; bet war ari notikt, ka, ja wairak ees bojā, tad masal pirks un meklehs tahdas grahmatas, kuzas ilgak pastahw, lai gan naw weena alga, kahds grahmatai fatwars. Lai nu buhtu, kà buhdams, lai pehrk wairak, waj masal, bet wairak pirkschanas deht dot skolahm ne-eeseetu grahmatu buhtu krahpschana. Te nu gan waretu teikt, ka katriš war likt grahmatu pehž patishchanas eeseet. Bet waj tad ikkatram ir sehjejs pee rokas? dascham ir wersteem tahlumà un tad wehl dabon wairak reischu staigahht, nonesdams un palak eedams; dascham atkal naw pawisam aifneedsams. Tomehr, ja ari buhtu sehjejs tuwumà, tad, otris sliktums ir tas, ka schi grahmata ir pahrejo dahrga: 35 kap.

wina maksà ne = eeseeta un ar eeseeschanu nekad masak par 45 un dascham pat lihdsi 50 kap. Pilsetà, kur dod leelumà eeseet un norunà weena du maksu, tur ir zita leeta, ne ka kur skolas-behrni nefs pa weenam pee sehjeja. Es nepasihstu zitas latwislas skolu-grahmatas, kura lihdsinatòs dahrguma sinà Hartmana wehsturei. Buhtu deesgan pelnas, kad wiku dotu labà wahfà eeseetu par 30 kap., jo skolas grahmatas teef dauds, dauds wairak virktas, nefa zitas. Schis pats naudas kaislums parahdahs gan ari pee daschu zitu skolu-grahmatu apgahdatajeem (bet zil nezil ar sawu lahgu), it kà to redsam pee „Dsihwàs maies.“ kura til besgaligi dauds top leetata — ihsti Widsemè — ir schogad pazehljehs no 25 kap. us 40 kap. un naw labaka neds eeschkigi, neds ahtrigi, ja til ween papihrs warbuht ir drusku sawadaks.

Kai waram eepasihtees ar Hartmana k. walodu un rakstibu, tad ussimejam sche kahdas weetas is paschas grahmatinas.

..... Pehz Kahrta V., kas mulka-prahtà 1558. g. Spahnijà klostere nomira, usnehma wina waldibas-kahrigajs un warmahzigajs dehs Fihlirs II. waldibu, kas nabagus Nihderlandeeschus, wiku protestantu tijibas dehl, no negantà Albas herzoga silka gruhiti wajaht un pa tuhstoscheem notesaht.“

..... „Tà nu tee nemeera pilnee herzogu laiki ar pehdigo herzogu Pehteri Bironu beidsahs. Latweeschi bij mas us preekschu tappuschdi, tee bij un palikka arween wehrgu kahrtà, un sinams no Latweeschu skolahm nebij ne smakas (!)“

..... „Kad wiffi preezigi spehledamees lustejahs, tad Romneeki kehra jaunahs Sabineetees rolà un katrs nefa sawu mihlako mahjà. Stary Sabineescheem un Romneekem nu gan buhtu karsch isjehlees, bet jaunahs Romneezes palihdseja meeru sadereht.“

..... „Sweschas semes awmekledams winsch bij dauds ko mahzjees, un tam prahts us to nefsahs, sawai tautai jaunu religiju mahziht.“

(Europasch belgum.)

Sinas.

No Bauskas. 20. Janwari eemiga pehz ilgas un gruhthas flimibas it weegli nahwes meegà Zeraukstes pagasta wezakais, Zehlab Induls. Pusi no wisa sawa muhscha — wairak kà 24 g. — winsch pagastam par labu nodsihwoja, daschadòs pagasta amatòs kalpodams. Deews wiku bija apdahwinajis ar gaischu prahtu, gudru galwu un mihlstu firdi, un mihlestiba wiku flubinjaja, schihs gara dahwanas saweem tuwateem par labu walfahst. Wina puhlinus un to wehrtibu Zeraukstes pagasts tà bija atsinis, ka ikreis pee amata-wihru jaunahs wehleschanahs nelaike bes kahdas apdomaschanahs tai swarigakà amatà eewehleja. Ir schini pagahjuscha wehleschanà, kur nelaike jau flims bija, Zerauksteeschi to atkal eewehleja fazidami: „Lai gan wina kahjas waird newar preeksch pagasta tezeht; mums peeteel, kad til wina galwa mums padomu dod.“ Ziteem amata-wihreem un saimneekem nelaike Indulis bija kreetnis padoma dewejs. Kalpineem, nabadsineem un atraknehm winsch bija palihdsetajs un to aistahwetajs. Stary draugeem winsch bija preezigs un jautris, stary eenaidneekem rahms, lehns un peedewigs. Tadeht wiffi, ir paschi pretineeki to mihleja. Ari wifas zitas kreetnàs sabeedribàs nelaike bija preezigs dalibas nehmejs. Bauskas „Latweeschu dseefmu wainagam“ winsch no schihs beedribas zelschanahs lihdsi sawam beidsamam dsihwes wakaram bija kreetnis beedris un preekschstahws. Pee wifahm swarigahm skolu darischanahm winsch prata tahs leetas tà cetahst, ka ne pagastam par leelu gruhthumu, neds skolai par skahdi tas isdewahs. Weenam pa zetu brauzot wina rati jo tahlak brauzot arween wairak pildjahs ar atraknehm un nabadsineem. Kahjahm eijoscheem wahrguteem nelaike newareja garahm pabraukt, toš sawòs ratòs ne-

eenehmis. Induls dsihwodams bagatigi mihlestibu sehja, mihlestiba wiku ari pawadija us beidsamo dusas weetu.

25. Janwara wakara tapa nelaike truhdas semes flehpi guldinatas. Pawaditaju bija toti dauds. Laudis jau bija no paschas pusdeenas pee mihlta aishgajuschà kapa sanahkuschdi, un par aushthumu nebehdadami gaidija lihdsi pascham wakaram, gribedami, kad ne wairak, tad wina sahrku redseht. Kad wakaram metotees un kapu pulkstenim sehri flanot lihki kapsehta eenesa, palika leelais kauschu pulks it klus, til aushs rihta wehjsch, par zilweku schelabahm nebehdadams, reisu reisahm pahr scho Deewa tihrumu swilpoja. Schini swehta klusumà atflaneja kahdas trihzedamas balsis: „Ar Deew!“ Pehz schihm atfahze zitas sehralas wihru balsis toš paschus wahrdus, un tad flaneja tschetrbalsigi firdi aishgahdamàs flanàs schahdi wahrdi:

„Nu kapà tewim salda snauda,

„Pehz gruhtheem semes puhlineem.

„Toš auglus nu tawòs pagasts bauda,

„No taweem kreetneem zenteeneem. Ar Deew!

„Ar Deew! Tà mihlestiba, ko tu sehji,

„It schehli tewim pakal gaud.

„Tee, kam tu palihdsej, zil spehji,

„Pee tawa kapa afras raud. Ar Deew!

„Ar Deew! Tà fauldami mehòs tew' atstahjam.

„Dus scheitan dsestra smiltene!

„Muhf domas skreen us swaigschuu mahjam,

„Kur muhsu ihstà dsihtene.“

Kad prahjahm, no kurenes schihs schelhas atwadischanahs balsis zehljuschahs, tad mums atbildeja: „No Bauskas Latweeschu „Dseefmu wainagam“ beedreem, kas atnahkuschdi sawu kreetno beedri pawadiht.“ Pehz schihm flanahm palika atkal wifòs it klus. Te Bauskas zeem mahzitas runaja ihfus, bet asaras ispeesdamus wahrdus, fazidams: „Ar scho kapa malu es redsu gandrihs wifus Zeraukstes pagasta saimneekus, kas atnahkuschdi sawu mihlotu nelaike wezako pawadiht. Nedsu sche leelus un masus, bagatus un nabadsinus, it wifus mihli us to weetinu noskatotees, kur to mihlto guldinahs. Gan wifa schi pawadischanah leezina, ka nelaike ir leelu mihlestibu pelnijis, bet waj ta naw wehl jaukaka mihlestibas leeziba, kad schini brihdi kahds nabadsinsch, kahda atrakne issauzahs: „Ar Deewu, mihlto Indul, tu biji muhsu atspaidòs un aistahwetajs. Tawi darbi tewi pawada. Dusi nu saldi!“ — Pehz tam tape no Bauskas pagasta teefas preekschsehdetaja sarakstita zitu aplahrtejo pagasta amata-wihru, wifa Zeraukstes pagasta, nelaike radu un draugu atwadischanahs nolafita. Schini rakstà bija tahs wisaughtahs un swehtakahs juhtas deesgan gaischi isteiktas.

Kamehr tumshais kaps ar smiltim lehnem pildjees par smiltschu kalniuu pazehlahs, bija jau wehls wakars. Tatschu mihlestiba neds apnika, neds juta aushthumu, pee firds skubinadama darba isdarischanahs. Tà bija atbals no tahs mihlestibas, kas schini brihdi jau miruschu walsti atradahs. Un schi atbals nahza no jau augscham peemineem dseedatajeem. Kad jau leelaka data pawaditaju bija projahm aishgajuse un nakts tumshiba semi applahja, salda dusa wifas zitas radibas atspirdsinaja, ir swehts meers tahs kapsehtas apfedsa, tad wehl ap nelaike kapu atflaneja Baumana Kahrta „Salda dusa tam!“ no mineteem dseedatajeem tschetrbalsigi dseedata. Tahdòs brihschòs, kà schini, waja it negriboscham issauktees: Pasauke, kas ir tawòs preeks un tawa laime, pret to saldu meeru, ko tee no mihlestibas pawaditi tijigi aishgajiji tur bauda?! — Jau taishjahs ir tee pehdigee pawaditaji projahm eet, te peenahza diwi jaunekles un puschoja nelaike kapu ar koscheem, sakeem kreneem un smukeem puscheem. Zeenigs lasitajs jeb mihla lasitaja, Zuhòs minedami faziseet: tahs bija waj nu nelaike meitas jeb radineezes. Es faku: Zums misjees. Nebija neds nelaike meitas, neds radineezes, jo nelaike no tumseem ihsteneekem wairak nepalika, ka 80 gadus wejs tehws un diwi wehl ne-peeauguschdi behrni. Kapa puschohtajas bija pawisam sweschas, zita kahda pagasta

meitinas. Winas preefshgadd's Zerakstes pagasta skola eedamas no nelaika Indula bija pastubinatas us mahzishanos, ihpaschi us dseedaschanu. Tagad skolas saldus augtus un dseedaschanas jaukus preekus baudidamas tahs tai jau apklususchai zilwezes mihlestibai ar schim masahm, tomehr jaukahm mihlestibas sih-mehm pateizahs. Deeweris.

Nakti no 19. us 20. Janwari nodega Kr. Wirzawas Zel-maju mescha fargam ehrbergis, diwtahschigs spihkeris un kuh-tina. Runa, ka uguns tikai peelasta. Seschas saw-walneeku fa-milijas palikuschas nabadsiba un bes pajumta. Ihpaschi kahds amatneeks, kas mahjois jumta istabinu, esot til knapi paspeh-jis sewi un sawejus no nabwes breefmahm isglahbt. Kalpu mihkunu deenas teel schur un tur frogos noturetas. Kalpones sahlot weetahm pee lones jau peedereht ari spihdoschahs kaschoka aplakles (krahgas)!. Weefons.

Delaimigi notifumi.

Uguns grehki: 17. Dezembri 1875 nodega Markus Ab-rahamsona mahja, kas us kahda pee Bauslas aprinka peedero-scha Wez-muischas meschogabala usbuhweta; skahde 10,000 rubtu. 27. Dezembri 1875 iszehlahs Diensdurbes br. bruhli zaur sliktu bleka-krahjni uguns, kas padarija skahdi lihds 4350 rubl.

Tapat zaur neapdomibu ir nodeguschi: 9. Janwari Apschupes rija, skahde 1000 rubtu; 16. Janwari Kuldigu kahds eesala dahris, skahde 800 r. un 12. Janwari Rutzawas mahz. m. Schiklu mahju rija, skahde 360 rubl.

Ahtra nahwe. 12. Dezembri kahds pee Nihgas peede-rosch wihrs, Surris Sakranowih, zaur ne-apdomibu eebrauzis kahda wateja weeta us Daugawas un lihds ar sirgu pagahjis apaksch ledus. Lihkis wehl nau atrasts.

23. Dezembri 1875. kahds Nihorgas fainneeka dehs Zahnis Bohls us meschu pee darba eedams panehmis slinti lihds, kura zaur ne-apdomibu nejauschi wala gabjuse un schah-weens ta eewainojis Bohla galwu, ka tas pehz kahdahm 15 mi-nutehm garu islaidis. —

4. Janwari f. g. ir kauschanu, kas stary kahdeem Allaschas pagasta lozelleem deht nesinama eemepla notikuse, Ceru muischas frogu (Kuldigas aprinki), Schnepeles pagasta kalpam Ansam Sargam galwas kaus ta tizis eewainots, ka tas otra deena nomiris; ismekleschanu ir kahds Allaschu pagasta kalps par wainigu peerahdits.

16. Janwari f. g. pee kahda Sarnahtes robeschahs (Wents-pils aprinki) taisama zela iszishanas ir kahds zirts un krisdams kots nositis Sarnahtes Naga mahju rentneeku Peter Maggonitz.

Lihwbehreses „dseesmu-kronis“ noswineja tai 6. Janwari sch. g. sawus dewitos gada-swehtkus ar dseedaschanu, runahm un dantschu preekem. „Latw. awises“ (N 4.) ir nehmuuschahs, schos gada-swehtkus aprakstih un mehs buhtu ar to aprakstu itin meeru, ja til winas nebuhtu Bertram k. runu gluschi pahrgrositu zehluschas preekscha. Man rahdahs, ka tee nosihmejumi, kuri Bertram k. runa atrodahs, nebuhs „Latw. awisehm“ ihsti patikuschi, kadeht winas tad ari tos pahrgrosijuschas. Apraksta eesuhstitajs, — — k. k., man rahdija sawu manuskriptu — un zil atminos, tad tani stahweja B. k. runa pawisam zitadi ussuhmeta.

„Latw. Awises“ stahw ta: „Beidsot skolotajs R. Bertram k. tureja garaku runu, kura winsch isskaidroja, ka schinis laids, kur katram brijws un daschads zelsch us attihstishanos, esot jo stipri eewehrojams sinaschanas skaidrot, prahtu stiprinah un godigi isturetees. Par neweenprahhibu til beeschi suhdseamees, lai til ne-atsauzam meed sibu. Tagad ari wairs ne-fot dseedaschanas beedribas ween tahs, kas laudis attihstot, tagad ja-eewehrojot ari tahs semkopju un zitas beedribas,

kuras zaur sawu ruhpihu tapat gara un prahta attihstibu paweizina.“

Bertram k. runas satura bij ihsti schahda: „Schinis laids, kur katram brijws un daschads zelsch us attihstishanos, esot jo stipri eewehrojama: sinaschanas-skaidriba, gribeschanas-stipriba un godiga istureschanahs. Par neweenprahhibu til beeschi suhdseamees, lai til ne-atsauzam weenald sibu. Dseedaschanas beedribas esot lihds schim Latweeschu tautas pirmahs attihstitajas bijuschas un buhschot ari us preekschu; tomehr tagad esot ja-atwehl ari zitahm beedribahm sawa attihstibas-teesiba, ka semkopju, bishu-kopeju un zitahm beedribahm, kuras zaur sawu materialigu ruhpihu tapat gara un prahta attihstibu paweizina.“

Kahds no Lihwb. „Dseesmu-krona“ draugeem.

Dobelē, Dobeles ehrgelneeka nama, jau preeksch kahdeem 3 waj 4 gadeem zaur Dobeles Wahzu mahzitaja Bielenstein kunga ruhpihu gahdaschanu skola eegahdata, kura wifu to paschu mahja, ko katra pagastskola, til ween wismairat Wahzu waloda. Par skolotaju te ir ehrgelneeks Franzman k., Irlawas pagastskolotaju seminaru mahzjees. Tagad sahlt mahzitajs Bielenstein kungs par to ruhpetees, schai Wahzu laukskolai wehl weenu Wahzu elementar-klasi, diwas nodatas, peetaisht klah, us ko winsch aplahrtejos pagastus sawz palihga. Kad nu dascha weeta Kursemu laudis paschi ari wehlejuschees, elementar-klases sawahm laukskolahm peegahdaht, bet tas teem lihds schim wehl nekad nau isdewees, tapehz ka teem bijis japadodahs tahm eeteifschanahm, ka laukskolahs jau topot elementar-sinaschanas pasneeg-tas un tahs tapehz ar elementar-klasehm jau stahwot gluschi weenmehrā, tad daschi Dobeles apgabala pagasta wezakee — tee-scham kreetnaku skolu Dobelē wehledamees — tagad apsoliju-schees pee schi darba pehz eespehschanas peepalihdset; bet skolai wajagot gahdaht kreetnu no Zehrpatas skolotaju-seminara apstiprinatu skolotaju un skolu paschu wajagot stahdinah sem pilsehtas skolas-waldibas pah-raudsichanas. Nu pat bij atkal aplahrtejee pagastu-wezakee no Bielenstein mahzitaja sapulzeti, bet wehl naw ar Bielenstein kunga preekschlikumu un pagehrescha-nahm warejuschi weenotees. Daschi Dobeles apg. Wahzeeschi ir preeksch jaunahs elementar-klases jau kahdus 500 rubl f. sametuschi. X

Lukuma aprinka laukskolotaji nospreeda us sawas sapulzes Dobelē, tai 7. un 8. Janwari, schogad ap Zahneem Zelgawa notureht wis pahrigu Kursemes skolotaju konferenzi, us kuras ari Widsemes skolotajus buhschot usajinah. X

Uhdjes pagasta, Buhdu mahjas, 31. Janwari tika sawadi swehtki noswineti, proti deenderu weesibas wakars, us kuru bijuschis sanahkuschi kahdi 5 puischi un kahdas 50 deenests-meitas; ari danzoshana bijuse, pehz kahdas wezas leierkasta-meldijas ar kahda skrodera kunga armonikahm. Bet nau gabjis lahga. Wisas 50 „kundsēs“ sametuschahs kopā un nopirkuschas preeksch teem 5 „kungeem“ 7 stopus brandwihna. Tas nu sah-zis sawu darbu strahdat un ta no danzoshanas mas ween kas isnahjis. Zitas „kundsēs“ aishchuguschas us tumako frogu. —

Pagasta-papa, kas pats sihwo gandrihs nemas nebruhke un peeder pee teem breefmigeem jaunahs-modes zilwekeem, kaut gan it til jaunahs wairs nau, no scheem sawadeem brandwihna-sweht-keem til tad dabujis palkusam sinu, kad tee 7 stopi jau bijuschis isshikuschi. Schoreis winam nu gan peetishchot ar pasmeescha-nos, bet us preekschu gahdaschot, ka tahdi ehirmi wairs nenoteek. †††.

Zilija schini seema ir leela sala deht wisa malka sadedsi-nata, kas preeksch tam bijuse eegahdata un tapehz tagad tur

malka stahwot tahdâ zenâ, ka par til dauds malkas, zil us rofas war nest, us Liflis tirgus teektot 4 lihds 5 rubl. prasiti.

Behterburgâ pehrnajâ gadâ pehz kahdas Kreewu awises „Здоровье“ ir pawisam peenahkufchi 82,086 flimneeku, pee kam nau peerehkinati tee apfahrt staigadami flimneeki un 8823, kas mirufchi. Leelakais flimneeku wairums ir peenahzis pawasari un seemâ, kad ari wairak mirufchi.

Krona Biltenes Dsehrwes mahju kalps Krišt Kronbergis ir 26. Janwara wakarâ zaur sawu neismanibu noslihjis.

Kurjemes laukskolu wirs-komisija ir pehz jauno skolas-litumu 18. §., apstiprinajuse instrukciju preeksch tahm apalsch winas stahwoschahm teefahm un skolahm. Scho instrukciju mehš ir saweem lasitajeem nefsim.

Is Behterburgas teel sinots, ka domenu-waldibas drihsumâ tiks atzeltas un minu weetâ aprinku-waldibas eetaisitas. Tahkal teel pla schakas jinas pasneegtas pahr teem unterooffizeereem, kas ilgati, ne kâ likumi nosaka, paschi no laba prahta deenesta paliktu, ka wineem wisa pahrakâ deenesta-laitâ lone tiksot pa-augstinata un bes tam, kad wini pahrak par likumigu laiku 10 gadus ideenejuschi un tad no deenesta atstahj, pensijas weetâ weenreisiga peepalihdsiba no 250 rubleem snegta. Unterooffizeeri, kas 20 gadus pahr likumigu laiku deenesta paliktu, daboschot pee atlaischanas il gadus pensija no 96 rubl. jeb weenreisigu naudas peepalihdsibu no 1000 rubl. Pensija pehz schahdu unterooffizeeru nahwes ari minu atraitnehm, proti ar 36 rubleem, tiksot ismalfata.

Behz „Wald. awis.“ ir wisa Kreewija tani laika no 1872. lihds 1873. g. 29, 231,498 wedri spirta dedsinati. Schê nau tas wairums peerehkinats, kas Polija un Kaukasija tika dedsinats. Astrachanas un Taurijas gubernas pawisam nau bran- kufchu. Preeksch augschaja spiritus wairuma dedsinaschanas isleetoti: 54, 409,358 pudi rudsu, 16, 821,316 pudu kartupeku, 8,059,005 pudi sausa un 1,013,127 pudi sala eesala, bes wehl dauds zita materiala.

Wisapahriga kara-deenesta leeta. Zil nepasihstami daschas weetâs wehl arween ir wisapahrigi kara-deenesta likumi, to peerahda atkal kahds jozigs atgadijums, kas schinis deenas notizis. Is Behterburgas pee pehdejahs kareiwu nemshanas ir kara-deenesta peenemts kahds Michail Remkows, kas 1. loses numuru wilzis, un Omiskas kahjneeku-pulkam peedalits tizis. Tagad mineta pulka komandeeris rakstijis Behterburgas pilsehtas-dumai un peeprasijis, lai peesuhtot drihsumâ premiju, kas Remkowam peekrihtot, tadeht ka tas pirmo loses numuru wilzis un premija tam wehl ne-efot ismalfata. Sinams, ka no tahdas premijas newar ne runa buht. Bet kad nu paschi kara-wirs-neeki tahdu jauno kara-deenesta likumu nesinaschanu israhda, kas tak ideenas ar wineem nodarbojahs, kâ tad par to waram brihnitees, kad tahdu nesinaschanu daudskahrt pee tahdeem laudim peedshwojam, kureem ar scheem likumeem pawisam nau nekahda darishana!

Behz „Wafk. awisehm“ ir goda alga par tahdas maschines isgudroschanu apsolita, ar kuru pa dsels-zeta fleedehm eedamus zilwekus jeb lopus bes apskahdeschanas waretu no fleedehm nosweest, ja tee zeta gadahs. Schi ari raksta, ka pee Behterburgas muitas-teefas efot eezelta komisija, kas pahr to jautajumu lai spreestu, kahdâ wihse pee wifahm walsts robeschahm waretu galu padariht konterbandei, kas ar brandwihnu teel dshta.

Kahda zita Kreewu awise raksta, ka Walsts-padomes wisapahriga sapulze tiks jautajums pahrspreests pahr fewischa kapitala dibinaschanu, ka wisa walsti eespehtu kasarmes buhwet; preeksch schi noluhka, par grunts kapitalu tiksot karaministerija usglabata nauda isleetota — kahdi 30 mil. rubtu,

kas eenahkufchi par rekruschu ispiirshanas-kwitanzehm. Bet schi nauda nepreteektot, jo pehz aprehkinaschanas preeksch mineta noluhka wajaga pahri par 100 milj. rublu. Pee schis leetas nem pilsehtu-waldibas un semstibas loti leelu dalibu, jo pehz jauneem likumeem pahr saldatu eekortelechanu pilsehtai jeb semstibai peekriht wisa kortela nauda, kas preeksch saldateem teel malfata, kad wineem pilsehtas jeb semstibas ehlas par dsihwokli eerahditas.

Is Nikolajewas. „Golos“ nefs tahdu sinu, kâ Nikolajew pilsehta ir pilsehtas-banka ar 900,000 rubl. apsigta. Pee laupishanas ir wairak durwju atlaustas.

No Dobeles puses. Kad pahr dasch-daschadahm sapulzehm teel sinots, tad mehš, kahdi Dobeles aprinka pagasta wezakee, sinosim ari pahr kahdu pagasta-wezako-sapulzi, sem Dobeles Wahzu mahzitaja, Bielensteina kunga, safaulshanas un wadischanas, no kam zeen. lasitaji ar redsehs, ka ar tahm pagastu wezako sapulzehm nemas ne-eet til grehti, ka daschs domâ. Kas tad muhsu laitds nau eespehjams!

Bielensteina zeen. mahzitajs zaur wehstulehm sa-sauza 30. Janwari f. g. Dobeles apgabala pag. wezakds kopâ. Wehstules kâ sapulzes weetu apshimeja Dobeles ehrgelneeka mahju; safaulshana par zehloni bija kahda „farunaschanahs“ peemineta. Nesinadami, pahr ko zeen. mahzitajs ar mums grib farunatees, mehš — kahdi 20 pag. wezakee — noliktâ stunda bijam noliktâ weetâ. — Tad B. l. sahka isklaidrot, tadeht winsch scho pagastu-wezako sapulzi safauzis. Dobeles Wahzu draudsei wajagot leelakas skolas un B. l. nu pagasta-wezakos usajzinot, lai tee nu sawus saimneekus usmudinot us peepalihdsibu pee materiala peeweschanas, leezeneeku sielleschanas re. Mehš, kas scho sinu rakstam, apsolijamees mudinat, zil ween spehsim, lai gan ihsti netizam, ka tas ko lihdsch, bet ziti bija, ka tee sahka tuhli pretim runaht un sajit: wineem efot wispirms par pagastia-skolahm jagahdâ, un kad tahs usbuhwetâs un apkoptas, kad pascha durwis tihras, tad til wareschot domat, kaimineem nahkt palihgâ. Saimneekem efot jau bes Dobeles Wahzu skolas besgaligas klausibas, wini warot Deewam tenzinat, ka ar tahm teektot galâ, kur tad wehl atkal zitas usnemtees re. Redseet, zil tahlu muhsu pagasta wezakee wehl atpakat! Wini usdrihtstahs no pagastia skolahm runaht, kur ar noti ween jalihds kaimineem augstakas klases skolu buhwet! — Ta tad ta pirma pagastia wezako-sapulze beidsahs. Deews sin, kad to otro sagaidisim.

Kahdi Dobeles apgabala pag. wezakee.

Swinguta wehstules wezam Brenzim.

I. wehstule.

Mihlais Brenzi!

Kâ jau schkirdamees norunajahm, es tew laidischu sinas pahr maneem zeloshanas eewehrojumeem; Taws krustdehs Tew islihdsch ar to lasishanu.

Ta „original-kemija,“ kas Tew galwas-sahpes padarijuse, man leekahs buht kemijas fantasija, kas samaista ar prastu lama- shanas mahkslu, kâ to us eelas-stuhreem isleeto; scho jaukumu jo teefigati waretu nosaukt par sajukuschu domu putru, kuras wah- ritajs jeb wahritaji laikam it ahtri apmellechot trako-namu.

Ta tew atgadahs ar tahmeneeku satiktees, tad nepeemirsti winam manâ wahrda sajit, lai winsch tahs „magaritschas“ dser- dams nepahrdserahs. Es dabuju sinah, ka winsch labpraht strihdus stary ziteem zelot, lai pee meera-lihgshanas winam ar kas atlez; bet kad winam atkal tã eet, kâ toreis, tad jabihstahs, ka beidjot ne-ees lahga.

Tagad esot jauni laiki. Bezee laiki aishgabijschi un jaunee laiki sahlot wehschot. Preezajees, wezajs linotajs, wehschi buhs lehtaki, ne ka kartupeti!

Schogad ir flakta seema, ta ka wisa pasaula un daba jeb wisa pasaula un daba jau bija nolikusehs gulet un daschi jau waideja: kur mana naudina, kur mana naudina! Te kahdam usnahf breefmigs sapnis un ais leetuwena speestawahm tas atmo- schahs. Tas bija laikam otrajs dahrsneeks. Ka jau pa wezam, ta ari tagad wina pirmajs wahrds pehz ta seemas meega ir: Lat- weefcheem nau ne zenteenu, neds attihstischanahs, neds walodas pilnibas, it ne ka.

Preeksch kahdahm nedelahm biju Dobelē. Tur tika us sa- wadu, lihds schim pat wehl Amerika nepasihstamu wihsi preeksch kahda darba reklame taifita. Kahda sapulze weens bija uskaphis us jo augstaku weetu un sauza aissmazis: nemeet darbu, nemeet darbu, zitadi juhs eeseet boja pee meefas un dwehseles. Schim darbam nebuhs neweena mahja truhkt, tad til ees riktigi un juhs aiskluhsheet tur, kur es gribeju juhs aisdabot. Otra deena kahds otrs atkal tapat darijis, bet — — darbu neweens nau nehmis. Al tu netiziga grehku pasaula!! Scho reis lai peeteek.

Laws Swingulis.

Drufzinas.

Senaf jaunell's mekleja
Prezehl tahdu meitinu,
Kas ir laba, strahdiga
Un ar goda firminu;
Tagad prasa: „Zil ir smags
Meitas tehwa naudas-maks?“

Pee tihra goda un mas maijes
Zr zilwekam pateefas raises:
Tas tomehr nemainitos wis
Ar tahdu, kam pa pilnam mahjas
Zr naudas, ka tam labi klahjabs;
Bet tomehr godu saudejis,

Daschs wifu bagatibu dotu
Par godu, ja to atdabotu.
Ar tihru godu fatris nabags
Zr teefcham simtu reises labaks,
Ka tahds, kas til pehz mantas flahpdams
Zo krahjis lihdszilwekus krahpdams.

Lappas Mahrtsinsch.

Par sinu un eewehroschann

faweem zeen. lasitajem, kas wehletos abbolina waj sablu fehklas zaur „Balt. Seml.“ redakciju is Berlina apgahdatees.

Nupat mums peenabza flaidras sinas pahf scho fehlu zenahm, ko schē peefihmejam, lai fatris waretu flaidri eewehrot, zil naudas preeksch schi noluhka ja-eehubta un kahda flarpiba pahfw itarp eefschemes un ahrjemes zenahm.

I. Sehklas preeksch abbolina lauka:

Smalkata Anglu Raifable, 100 mahz, makfa: Berlinē 27 markas jeb 9 dahlder, turpreti Rihga 18 rub. Smalkata Kamolu sable; (Knaulgras) 100 makfa: Berlinē 80 markas jeb 26 2/3 dahlder, turpreti Rihga 39 r.; baltais abbolinsch, smalts, 100 mahz, makfa: Berlinē 80 markas jeb 26 2/3 dahlder, turpreti Rihga 36 r.; bastarda abbolinsch, smalts, 100 mahz, makfa: Berlinē 100 markas jeb 33 1/3 dahlder, tur- preti Rihga 42 r.

II. Sehklas preeksch fakau-ehdamā.

Oberdorfera beetes 1 mahzina makfa: Berlinē 27 kap., Rihga 40 t.
Uhdena beetes (turnips) „ „ „ 18 „ „ 50 „
Anglu „ „ „ 27 „ „ 50 „
Rissu mores pr. lopeem 1 mahz. „ „ 24 „ „ 60 „

No scheem flattilem redjams, ka mums eefscheme jamakfa 30—50, ja pat 100 procentes wairaf, ne ka Berlinē, pee kam wehl ja-eehubro, ka Berlinē (Pruhfchu) 100 mahzinas itatfa muhsu 3 pudus jeb 120 mahz., tabehk tad ja kahds paraklitu 20 Berl. mahz. par minetahm zenahm, tad tam atnahktu 25 muhsu mahzinas! Us wifu wihsi ar scho wahrakumu pilnigi peetils fuhstichanas isdoschanas sinah, ta ka tad beidsot arweenu wehl isnahf leels wineits, kaut ari muhsu rubuki Berlinē majaf apreh- sinahs, ne ka dahlderu wehrtiba.

Zil abbolina un sablu fehlu us pubra weetu wajaga, ir jau agraf isflaidrots; Pahf fakau-ehdamā audschannu runahm wehlah, tagad lai peeteek peeminet, ka us pubra-weetu loyu beefchu (Kunfelraben) wajaga 2 lihds 3 mahzinas fehlu, us p. w. uhdena beefchu 1 1/2 lihds 2 mahz. un us p. w. miltu moru (Riesens-Möhren) 3 mahz. fehlu.

Katram, kas weenas waj otras fehklas grib paraklit, pee redakcijas jausdod: zil no fatras fortes wajadfigs, ja-eehubta wajadfiga nauda lihds ar waha-naudu un ja- peefihme, no furas paita weetas wiafch tabs fehklas wehletos noxemt.

Pee melde schanas peenems lihds pus Merzu, bet ne wehlaf. Wifas apstelschanas bes naudas netils eewehrotas.

Utbildoschais redaktors un isdewejs: G. Mather's.

Sludinajumi.

Janna grahmata.

Nu pat tika gataws stahis „Kurfirsts un naudas firsts“, ko latwiski tulkojis Speras Andrejs. Makfa 20 kap. Schis stahis dabujams pee apgahdatoja A. Wierfa, grahmata bodē, Rihga, kur ari preeksch bibliotekahm zee- tos wahlis eeseets; Jelgawā pee Schablowsty k.; Talsis pee Simfen k.; Jekhsis pee Plahmsch k.; Walweera pee Trey k.; Wallā pee Rudolf k.; Rubjenē pee Alschua k. un Peter- burgā pee Sternmana k. Stahis ir jauks un wina wa- loda flaidra.

Wistabako forti

Jutas = maisu,

ka ari maisu-dreli peedahmā

A. Schweifsing's,
Leelaja eela Nr. 14.

Ja kahds mani pahhdams man wahrda deena laines wehle — par to es sinu pateiktees. Tikai atklahla trofchana un flawas dseefau neefinu neds ispelnitjees neds tabs man pa prahbam.

Kundsinu Kahrlis.

12
18 II 76

Saunu fuhstijumu tungu

gumijas = galofchu,

ka ari firgu- un lakas-abbas gamafchas peedahmā

A. Schweifsing's,
Leelaja eela, Nr. 14.

Lai semkopji pee wakas-lalka, warbuht ar pee laba zela seemā waretu sawu wajadfigo wairumu flunstigu mehflu eegahdat, tad mehš tos daram usmantigus us

superfosfateem

un
kaulu = mehslleem,

femafas un augstakas fortes, ko pahrdod no lehgera

Zieglers un beedris,

Rihga, leela Pils-eela Nr. 19.

Muhsu kretnu laukflolotaju gaspafchahm pee tahdu schuwamu-mafchinu eegahdashanas, kas ar rofahm greeschamas, mehš peefolam tahdā wihse pee- palihdset, ka mehš schahdas

schuwamas - mafchines

no wifu wifadahm sortehm par wislehtalahm ze- nahm un us pirkshanas makfas nolihdsinashanu pa datahm, pahrdodam, kad pirzeju dshwes weetas mahzirajs jeb kahds zits ustrizams zilweks apgalwo. Tahdas mafchines preeksch fainneezibas, ka ari preeksch jaunu seeweefchu mahzichanas loti swarigas un wifus schuwamus-darbus loti atweeglo, ka tabs gan ar laiku itin neweena familija nedribftees truhkt.

Zieglers un beedris,

Rihga, Pils-eela Nr. 19.

Preeksch meldereem!
Locomobiles
un nefustinamas
garainu = mafchines,

ko uhdens truhkumā war isleetot pee malfchanas, pah-
dod no lehgera

Zieglers un beedris,
Rihga, leela Pils-eela Nr. 19.

Semes gabalus

isdod us renti, jeb ari pahrdod par dsmiteem Annas-
mulscha, pee Safu laula, 6 werstes no Rihgas.

Glihti gatawotus pakawus

un preeksch teem teizamas

naglas

pahrdod

Zieglers un beedris,
Rihga, leela Pils-eela Nr. 19.

No zensures atwehlets. Rihga, 18. Februar 1876.

Drukats pee J. B. Steffenhagena un debla.